

УДК 681.3:681.5

В.Ф. Столбов¹, І.В. Рубан², В.В. Калачева²

¹Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого, Харків

²Харківський університет Повітряних Сил ім. Івана Кожедуба

ОРГАНІЗАЦІЯ НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ ЗА ДИСТАНЦІЙНОЮ ФОРМОЮ НАВЧАННЯ

Робота призначена дослідженню проблеми можливих шляхів організації навчально-виховного процесу в військових та цивільних вищих навчальних закладах України. Проаналізовано етапи та особливості організації навчально-виховного процесу у військових та цивільних вищих навчальних закладах (ВНЗ) за дистанційною формою навчання, а також розглянуто безпосередні учасники цього процесу.

навчально-виховний процес, дистанційна форма навчання

Вступ

Постановка проблеми. У зв'язку з швидким зростанням можливостей сучасних технічних засобів, телекомунікаційних та інформаційних технологій відбуваються суттєві зміни форм та сенсу освіти в Україні і в усьому світі. Тенденції зростання ролі професійної та безперервної освіти, зростання долі навчання без відриву від професійної діяльності обумовлює попит на дистанційні освітні послуги, а дистанційне навчання стає інтегральною формою її отримання.

Система освіти МО України, силових відомств інтегрується у державну систему освіти на засадах єдиної законодавчої та нормативно-правової бази. Питання впровадження нових форм навчання та новітніх технологій навчання, до яких належить і дистанційна форма навчання, є актуальним процесом.

Дистанційна форма навчання базується на використанні традиційних та інноваційних методів і засобів, які ґрунтуються на інформаційно-телекомунікаційних технологіях для забезпечення інтерактивної взаємодії учасників навчального процесу, а також отримання, вивчення і контролю засвоєння змісту навчання [1].

Тому природно, що дослідженню проблеми можливих шляхів організації навчально-виховного процесу в військових та цивільних вищих навчальних закладах України приділяється велика увага. Для всебічного вивчення вищезазначеної проблеми в межах представленої роботи проаналізовано етапи та особливості організації навчально-виховного процесу у ВНЗ за дистанційною формою навчання, а також розглянуто безпосередні учасники цього процесу.

Аналіз літератури. Нормативно-правова та законодавча база організації дистанційного навчання в Україні ретельно подано у [1]. Сучасна технологія дистанційного навчання, в свою чергу, згідно з поглядом А.А. Андрєєва [2], розглядається як цілісна

система компонентів, що включає в себе мету, зміст, процес навчання. У [3] ретельно вивчається питання становлення нової парадигми та її технічного забезпечення. У роботах [4, 5] розглядаються питання розробки навчально-методичної літератури системи дистанційного навчання та проблеми системної організації дистанційного навчання в цілому. В роботах [6 – 8] розгорнуто представлено методичні та технічні аспекти організації ДН.

Метою цієї роботи, таким чином, є розробка підходів до підвищення ефективності процесу організації навчально-виховного процесу за дистанційною формою навчання у військових та цивільних ВНЗ України, спираючись на існуючу на цей час законодавчу та нормативно-правову бази та чисельний досвід втілення окремих компонентів та систем дистанційного навчання.

1. Етапи організації навчально-виховного процесу

Організація навчально-виховного процесу у навчальному закладі за дистанційною формою навчання реалізується у два етапи [2]:

- підготовчий етап;
- етап навчально-виховного процесу.

Головним на підготовчому етапі є створення дистанційних курсів відповідно до стандартів освіти і стандартів на технології та організацію дистанційного навчання або адаптація існуючих дистанційних курсів до умов навчального процесу за відповідними напрямками підготовки (спеціальностями, спеціалізаціями).

Створення дистанційних курсів (включаючи розробку електронних підручників з вбудовуваною підсистемою контролю за ступенем засвоєння знань по дисципліні, що вивчається) є дуже важливою задачею на етапі впровадження дистанційної форми навчання.

Першочергове завдання цього процесу – систематизація учбових матеріалів, підготовка електронних варіантів лекцій і методичних вказівок для проведення лабораторних (практичних, семінарських) занять, їх адаптація до дистанційних курсів.

Сучасний курс, який застосовується при навчанні в системі дистанційного навчання (СДН) доцільно будувати на наступних концептуальних педагогічних положеннях [3]:

1) У центрі процесу навчання знаходиться самотійна пізнавальна діяльність того, хто навчається (курсанта, студента).

2) Необхідна наявність з одного боку гнучкішої системи освіти, що дозволяє набувати знань там і тоді, де і коли це зручно студенту. З іншого боку, важливо, щоб студент не лише оволодів певними знаннями, але і навчився самостійно набувати знань, працювати з інформацією, оволодів способами пізнавальної діяльності, які він міг би застосовувати надалі.

3) Самостійне придбання знань не повинне носити пасивний характер.

4) Використання новітніх педагогічних технологій.

5) Можливість зв'язку не тільки з викладачем, але і з іншими студентами.

6) Система контролю знань повинна носити систематичний характер, будуватися як на основі оперативного зворотного зв'язку, так і відстроченого контролю.

Проблема методичного забезпечення – ключова для організації і впровадження нових форм навчання. Вона має на увазі розробку методичних рекомендацій для створення електронних навчальних посібників і організації процесу дистанційного навчання.

При створенні електронних підручників (ЕП) зокрема доцільно виконати п'ять етапів, які дають можливість отримати сертифікат на продукт [4 – 6]: етап розробки; етап підготовки програмно-методичної документації; етап випробування і коректування; етап дослідної експлуатації; етап супроводу.

Етап розробки ЕП містить елементи творчості і носить відбиток особового підходу викладача до переносу традиційної методики викладання в систему дистанційного навчання. Етап розробки складається з процедур формалізації учбового матеріалу, розробки сценарію і його реалізації.

Підготовчий етап здійснюється педагогічними та науково-педагогічними працівниками (авторами), іншими працівниками (методистами, програмістами, дизайнерами та іншими фахівцями інформаційних технологій), які розробляють нові або адаптують існуючі дистанційні курси.

На етапі навчально-виховного процесу педагогічні та науково-педагогічні працівники (викладачі) забезпечують здобуття студентами знань, умінь і навичок у обраній предметній області, а також на-

дають можливість інтелектуального, морального, духовного та естетичного розвитку особистості.

2. Учасники навчально-виховного процесу

Учасниками навчально-виховного процесу, що відбувається за дистанційною формою навчання у вищому навчальному закладі, мають бути педагогічні або науково-педагогічні працівники, інші працівники вищих навчальних закладів та особи, які навчаються (рис. 1) [7].

Рис. 1. Склад та взаємодія учасників навчально-виховного процесу за дистанційною формою навчання

Умовою участі педагогічних, науково-педагогічних працівників, методистів, фахівців з інформаційних технологій у навчально-виховному процесі за дистанційною формою навчання є наявність у кожного з них відповідних документів про кваліфікацію.

Навчатися у вищому навчальному закладі за дистанційною формою навчання, згідно з законодавством держави, мають право громадяни України, іноземні громадяни і особи без громадянства відповідно до чинного законодавства та міжнародних угод [1].

Особами, що навчаються у вищих навчальних закладах за дистанційною формою, є студенти (слухачі, курсанти, інтерни тощо). Тим з них, хто успішно закінчив повний курс навчання за дистанційною формою, видаються державні документи встановленого зразка.

3. Особливості організації навчально-виховного процесу у ВНЗ за дистанційною формою навчання

Навчально-виховний процес за дистанційною формою навчання у вищих навчальних закладах організовується на підставі навчальних планів, що розроблені на основі галузевих стандартів вищої освіти при виконанні вимог до всіх елементів технологій дистанційного навчання [8].

Організація процесу навчання у мережевому дистанційному навчальному центрі (ДНЦ) відбувається згідно з відповідним алгоритмом (рис. 2).

Після того, як абітурієнтом буде самостійно проведено всебічний аналіз навчальних планів, на пря-

мів підготовки, спеціальностей, курсів, які запропоновано відповідним ДНЦ та зроблено для себе кінцевий вибір шляху навчання, має місце реєстрація майбутнього учасника навчального процесу з ціллю його подальшої ідентифікації.

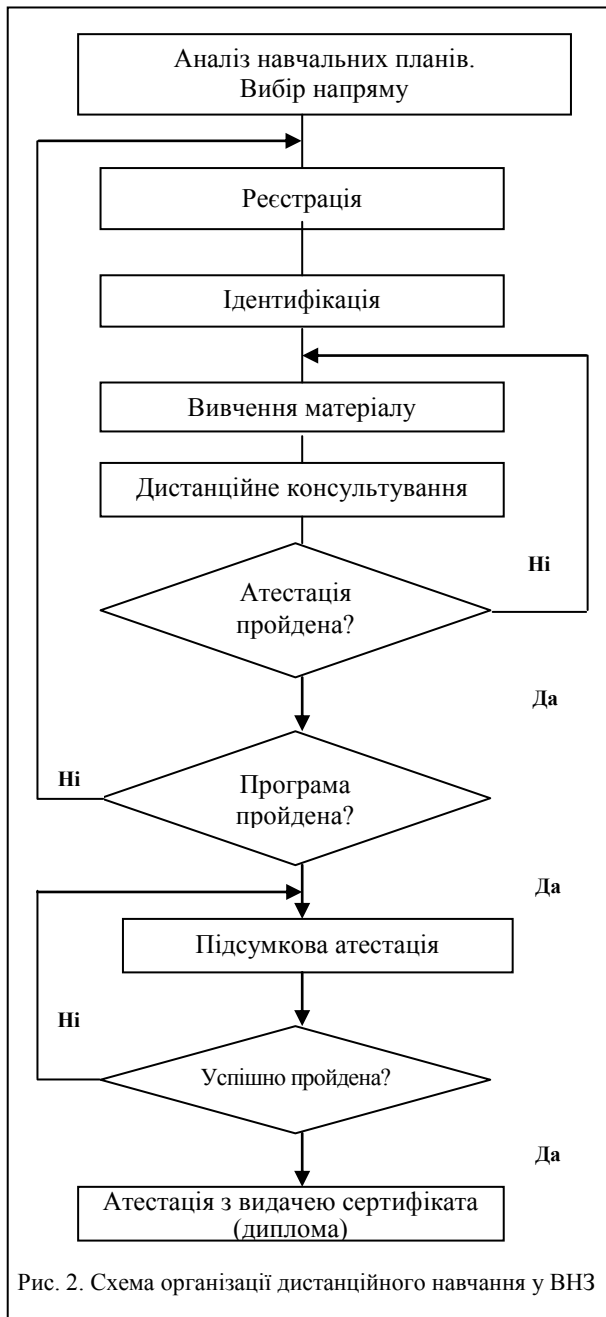

Рис. 2. Схема організації дистанційного навчання у ВНЗ

Навчання та здача проміжних та підсумкових тестів проводиться з використанням комп'ютерної мережі у режимі online при безпосередньому підключенні до сайту ДНЦ. Якщо ж умови зв'язку не дозволяють це зробити – у режимі offline з використанням електронної пошти.

Здача іспитів проводиться у найближчому навчальному центрі або в режимі online у вигляді відеоконференції зв'язку. Взаємодія студента з колегами та вчителем-тьютором організується через адреси електронної пошти у вигляді форумів, чатів, конференцій. Кінцевим кроком алгоритму дистанційного навчання є проходження атестації з видачею сертифіката або диплома навчального закладу.

Висновки

Таким чином, можна зробити висновок, що в умовах подальшої інтеграції військової і цивільної освіти стає очевидним, що науково-дослідна та практична робота у військових та цивільних вищих навчальних закладах над проблемами дистанційного навчання повинна бути постійною, безперервною, цілеспрямованою, продуктивною та враховувати особливості організації навчально-виховного процесу за дистанційною формою навчання у ВНЗ.

Список літератури

1. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. – К., 2001. – С. 2.
2. Андреев А.А. Введение в дистанционное обучение: Учебно-методическое пособие. – М.: ВУ, 1997. – 145 с.
3. Карпенко М.П., Помогайбин В.Н. К вопросу о становлении новой педагогической парадигмы и ее технологическом обеспечении // Мир психологии. – 1998. – № 4. – С. 34-37.
4. Солдаткин В.И., Андреев А.А. Некоторые проблемы системной организации дистанционного обучения // Труды 4-й НМК «Заочное и дистанционное образование: реализация Государственных образовательных стандартов». – М.: МГЗИПП, 1998. – 129 с.
5. Солдаткин В.И., Андреев А.А., Лупанов К.Ю. Проблемы разработки учебно-методических пособий для системы дистанционного образования // Материалы IX международной конференции «Применение новых технологий в образовании». – Трицк: «Байтик». – 1998. – 252 с.
6. Review of Research and Development in Technologies for Education and Training: European Commission, DGXIII Telecommunications, Information Market and Exploitation of Research. Legal Notice., 1998. – 350 p.
7. Якусевич Ю.Г. Організація дистанційного навчання в освітньому порталі // Збірник праць V Міжнародної НПК „Системний аналіз та інформаційні технології”. – К.: КПІ, 2003. – С. 222-224.
8. Гаевская Е.Г., Винницкая М.А. Методические аспекты организации ДО. – М.: ВУ, 1999. – 98 с.

Надійшла до редакції 21.07.2006

Рецензент: д-р техн. наук, проф. В.П. Авраменко, Харківський національний університет радіоелектроніки, Харків.